

327.5(569.4-076):341.123

А.А. КУЛІЄВ

ВПЛИВ ОТРИМАННЯ ПАЛЕСТИНОЮ СТАТУСУ ДЕРЖАВИ-СПОСТЕРІГАЧА В ООН НА АРАБО-ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ КОНФЛІКТ

Кулієв Аскер Азмамедович – Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім.Тараса Шевченка, студент 4 курсу відділення «Міжнародні відносини»

У даній статті розглядається вплив отримання Палестиною статусу держави-спостерігача при ООН на арабо-ізраїльський конфлікт. Проаналізовано основні проблеми та динаміку розвитку мирного процесу у зв'язку зі зміною міжнародно-правового статусу Палестини. Особлива увага приділяється впливу нового статусу Раммалі в ООН на внутрішню політичну боротьбу між ФАТХ і ХАМАС.

Ключові слова: Близький Схід; арабо-ізраїльський конфлікт; Організація Об'єднаних Націй; статус «держави-спостерігач».

В данной статье рассматривается влияние получения Палестиной статуса государства-наблюдателя при ООН на арабо-израильский конфликт. Проанализированы основные проблемы и динамика развития мирного процесса в связи с изменением международно-правового статуса Палестины. Особое внимание уделяется влиянию нового статуса Раммалы в ООН на внутренне политическую борьбу между ФАТХ и ХАМАС.

Ключевые слова: Близкий Восток; арабо-израильский конфликт; Организация Объединенных Наций; статус «государство-наблюдатель».

This article examines the impact of a Palestinian state observer status at the United Nations on the Arab-Israeli conflict. Analyzed the basic problems and dynamics of the peace process in connection with the change of the international legal status of Palestine. Special attention is paid to the impact of the new status of Ramallah in UN internal political struggle between FATAH and HAMAS.

Keywords: Middle East; Arab-Israeli conflict; United Nations; «state-observer» status.

© А.А. Кулієв, 2013

Постановка проблеми. Відносини між Палестиною та Ізраїлем є ключовим елементом, який визначає політичну динаміку ситуації на Близькому Сході. Сьогодні основною проблемою, що заважає розв'язувати протиріччя, є майже абсолютна відсутність переговорного процесу. Останньою суттєвою подією, що вплинула на розвиток цього конфлікту, стало надання Палестині ГА ООН 29 листопада 2012 за підсумками голосування (138 голосів «за», 9 - «проти», 41 країна утрималася, треба зазначити, що представники України просто вийшли з зали голосування) статусу держави-спостерігача при Організації Об'єднаних Націй, без будь-якої шкоди щодо придбаних прав та привілеїв Організації звільнення Палестина в ООН як повноцінного представника народу Палестини за відповідними резолюціями та практикою [1]. Хоча Палестина не є повноправним членом ООН, але таке підвищення статусу Раммалі можна вважати дипломатичною перемогою на фоні зростаючих симпатій з боку міжнародної спільноти до Палестини. Отримати статус держави-спостерігача Палестині здебільшого вдалося завдяки тому, що на відміну від набуття повноправного членства (заявка була подана Палестиною ще в 2011-му), статус держави-спостерігача може бути присвоєний рішенням Генеральної Асамблеї ООН, а не членами Ради Безпеки [2].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематику впливу нового статусу палестинської держави на арабо-ізраїльський конфлікт проаналізовано на базі документів, які були прийняті ООН та іншими міжнародними і міждержавними організаціями

відносно ситуації на Близькому Сході та арабо-ізраїльського конфлікту. Розглянуті монографічні дослідження етнополітичних проблем, історії конфлікту між Палестиною та Ізраїлем. Особлива увага приділялась публікаціям у пресі, в яких розглядається проблема арабо-ізраїльського конфлікту, інформаційно-аналітичним матеріалам, включаючи Інтернет-джерела (Al Jazeera, BBC, EuroNews та ін.). Особливий інтерес представляє робота відомого єврейського діяча Леона Візельтира «ISRAEL, PALESTINE, AND THE RETURN OF THE BINATIONAL FANTASY. What is Not to be Done», де автор дає оцінку існуючій ситуації між Ізраїлем та Палестиною, робить висновки та прогнози розвитку арабо-ізраїльського конфлікту.

Мета дослідження. В даній статті автор ставить цілі – розглянути проблематику арабо-ізраїльського конфлікту в контексті отримання Палестиною нового статусу в ООН у якості держави-спостерігача; проаналізувати основні позиції сторін конфлікту між Палестиною та Ізраїлем.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні отримання Палестиною нового статусу дає державі можливість звертатися у фінансові, гуманітарні, освітні структури Організації Об'єднаних Націй, можливість входження до Міжнародної організації праці, Всесвітньої організації охорони здоров'я та інші. Але головна перевага, яку надає Палестині її новий статус, – це можливість звертатися в судові органи, а саме: в Міжнародний кримінальний суд (МКС), розташований у Гаазі. Треба відмітити, що при цьому ізраїльський уряд не визнає юрисдикції цього суду. Але можуть виникнути проблема з

юридичними наслідками палестинських позовів, які будуть ускладнювати перебування ізраїльтян у тих країнах, де юрисдикція Міжнародного кримінального суду визнається. Зараз Палестина вважається не окупованою територією, а окупованою державою, а з цього слідує, що вона захищена всіма міжнародними нормами і конвенціями, особливо це стосується Женевської конвенції 1949 року про захист цивільного населення під час війни і інші. Згідно зі статусом окупованої держави, окрім того, визначаються кордони Палестини: вони визначатимуться по лінії розмежування до війни 1967 року, разом зі Східним Єрусалимом та Західним берегом ріки Йордан.

Якщо розглядати проблему політичного врегулювання палестино-ізраїльського конфлікту, то навряд чи отримання Палестиною нового статусу буде цьому сприяти. Криза палестино-ізраїльських відносин полягає не тільки в самому механізмі врегулювання цього конфлікту, але і в проблемних взаємовідносинах більшості регіональних та глобальних акторів. Ізраїльський уряд відмовляється від припинення будівництва поселень на Західному березі ріки Йордан на протипагу палестинським позовам щодо припинення цих будівництв. Ізраїль при цьому заявляє, що спірність приналежності цих територій не є перешкодою для заселення Ізраїлем та подальшого переговорного процесу. Самі палестинці сприймають будівництво, що триває, як політику, спрямовану на подальшу колонізацію і згідно з їх чіткою позицією, вступ у переговори неможливий до тих пір, поки будівництво не буде припинено.

Окрім цього, спроби ООН створити державні структури та сформувати політичні інститути не сприяють вирішенню проблеми державотворення палестинців. Палестинська держава повинна визріти зсередини і як результат розвиватися в політичному плані та в самосвідомості палестинського народу. В перспективах подальшого розвитку Палестини зараз існують суттєві суперечності. Це пов'язано з різними, тобто протилежними підходами до цього питання з боку ФАТХ, під контролем якого знаходяться Західний берег ріки Йордан та ХАМАС, який здійснює контроль в секторі Газа. Безрезультатними залишилися спроби провести парламентські вибори відповідно до нового виборчого закону. Навіть прагнення Махмуда Аббаса разом зі своїми прихильниками з ФАТХ підвищити статус Палестини в ООН не знайшли підтримки і схвалення представників більш радикальних політичних сил в країні, які бачили в цьому прагненні односторонню ініціативу лідера ФАТХ.

Парламентські вибори, які були проведені в Палестині в 2006 році, показали, що протистояння двох провідних палестинських політичних сил ніяк не сприяє створенню та стійкому розвитку державних інституцій. Навпаки ідеологічна та територіальна роздільність Палестини фактично поставили країну на межу громадянської війни.

Іншими факторами, які так чи інакше заважають перетворенню Палестини в повноцінну державу є, по-перше, відсутність економічної самостійності. Економічно Палестина сильно залежить

від іноземних дотацій. Розвиток країни також залежить від політичного та економічного стану регіону. Насамперед це зміни, які проходять зараз у сусідніх арабських країнах, які не кращим чином відображаються на палестинській проблемі.

Найгірша ситуація в секторі Газа, де після 2005 року більшість мешканців, які працювали в Ізраїлі, не мають надалі можливості повернутися до своєї роботи. Після другої інтифади через блокади було припинено рибальство, дрібні підприємства перестали працювати, люди втратили більшість робочих місць. Межа бідності сягнула 38 відсотків від загальної кількості населення. Всі ці проблеми розвиваються на фоні швидко зростаючого населення, більшість якого становлять неповнолітні. Як результат зростає рівень безробіття (на рівні 30 відсотків), що змушує більшість палестинських підлітків залишити країну та виїжджати на заробітки до сусідніх країн, включаючи Ізраїль.

В 2011 році Світове агентство ООН з проблем палестинських біженців (БАПОР) висвітлює інформацію про те, що за останні п'ять років блокади рівень малозабезпечених, які змушені жити на один долар на день, збільшився в три рази. На сьогодні їх кількість складає більш ніж 300 тисяч чоловік.

Якщо дивитися на проблему з військової точки зору, то ніяких істотних змін не сталося. Але в політичному відношенні можна констатувати збільшення підтримки палестинців міжнародним співтовариством. Становище Ізраїлю після набуття Палестиною нового статусу лише погіршилося, особливо це стосується її позицій та підтримки на світовій арені. Незважаючи на те, що вирішення проблеми Палестинського статусу в ООН під час голосування виявило розбіжність та неузгодженість зовнішньої політики європейських країн («за» проголосувала Франція, Німеччина і Великобританія - утрималися, Чехія виступила проти), більшість країн світу різко засудили політику Ізраїлю щодо будівництва нових поселень та негативну реакцію на отримання Палестиною нового статусу.

Реакцією Ізраїлю щодо надання Палестині нового статусу став виступ прем'єр-міністра країни Бен'яміна Нетаньяху, який у своїй промові засудив звернення Палестини в ООН. Це звернення було сприйнято урядом Ізраїлю як грубе порушення укладених раніше двосторонніх угод між країнами. Резолюція ООН була відкинута Ізраїлем. Відповіддю на надання нового статусу Палестині став план забудови так званої зони Е-1 - території між Східним Єрусалимом та Західним берегом річки Йордан [3]. Прем'єр-міністр Ізраїлю підкреслив, що будівництво нових поселень відповідає стратегічним інтересам Ізраїлю, тому розбудова в конфліктних зонах буде продовжуватися. Загальна кількість майбутніх поселень буде складати близько 300 одиниць на території Східного Єрусалиму, Самарії та Юдеї. Зрештою, це може призвести до того, що будівництво нових житлових центрів роз'єднає один від одного палестинську частину Східного Єрусалиму та Західного берега річки Йордан. МВС Ізраїлю вже 25 грудня 2012 року схвалило зведення нових житлових будівель у кількості

1200 одиниць. Перші будівлі планується звести в єрусалимському кварталі Гіло, який виходить за лінію перемир'я до війни 1967 року. Окрім цього, з боку Міністерства фінансів Ізраїлю було повідомлено про зупинення надання Палестині надходжень від податків, розмір яких приблизно 100 мільйонів доларів. Ці кошти були зібрані для Палестини в рамках Паризьких угод 1994 року на додаток до угод, підписаних в Осло, які регулюють економічну сторону відносин між країнами. Ці надходження будуть використані для погашення боргу Палестини ізраїльській електричній компанії. Таке рішення завдасть сильного удару по економічному стану Палестини, що, в свою чергу, погіршить соціальне становище та посилить політичну нестабільність всередині країни.

Такими діями Ізраїль намагається тиснути на уряд Махмуда Аббаса як відповідь на новий статус Палестини. Ізраїль також намагається вплинути на європейські країни, які підтримують Палестину. Особливо це стосується питань більш активної участі Палестини в протидії ісламським екстремістським угрупованням. Треба зазначити, що події «Арабської весни» негативно позначились на позиції Ізраїлю в регіоні, тому посилення «фактора стримування» ісламських радикалів та підвищення ролі Палестини в цьому питанні є неприємним для Ізраїлю. Проблема для Ізраїлю разом із цим створюють розширені та зміцнені бази ХАМАС. Ослаблення в сусідніх країнах світських і військових режимів та укріплення ісламістських партій також суттєво позначились на позиції Ізраїлю в регіоні. Якщо раніше, до подій «Арабської весни», під час правління Башара Асада ситуація на лінії розмежування між Ізраїлем та Сирією була спокійною, навіть незважаючи на його підтримку ХАМАСу, то сьогодні тиск з боку інших мусульманських країн різко зріс. «Брати-мусульмани» Йорданії висувають вимогу переглянути мирний договір, який був укладений з Ізраїлем.

Пан Гі Мун – генеральний секретар ООН визначив рішення Ізраїлю як крок назад у реалізації ідеї щодо створення двох держав для своїх народів. В своїй заяві Генеральний секретар ООН наголосив на тому, що норми міжнародного права порушуються будівництвом нових поселень. Подальше мирне врегулювання в такій ситуації, на думку Пан Гі Муна, неможливе. Високий представник ЄС з питань спільної зовнішньої та безпекової політики Кетрін Ештон також різко розкритикувала політику ізраїльського уряду щодо продовження будівництва нових житлових районів. У своїй заяві високопосадовець також підкреслила, що реакція міжнародної спільноти повністю залежить від ізраїльських рішень, які в тій чи іншій мірі зараз тільки підживляють ідею створення повноцінної палестинської держави. Такі європейські країни як Великобританія, Франція, Німеччина та Нідерланди після оприлюднення Ізраїлем своїх планів будівництва нових поселень звернулися до ізраїльського уряду та зажадали відмови від будівництва. Ізраїльські послі, акредитовані у Великобританії та Франції, були викликані до МЗС країн перебування. Від послів вимагали пояснення дій ізраїль-

ського уряду і навіть розглядалось питання щодо відкликання французьких та британських послів з Ізраїлю, якщо не буде переглянуто план будівництва.

Становище США досить складне у цій ситуації. Американська делегація у Раді Безпеки ООН була змушена повідомити, що накладе вето на будь-яке антиізраїльське рішення цього органу. Тим не менш чотирнадцятьма членами Ради Безпеки ООН була зроблена спільна заява, яка засуджувала політику будівництва нових поселень Ізраїлем. Навіть маючи сильне проізраїльське лобі в США, більшість прихильників Ізраїлю виступають з різкою критикою щодо дій ізраїльського уряду. Так Леон Візельтір – відомий єврейський діяч у США негативно відгукнувся на політику ізраїльського прем'єр-міністра з приводу нових поселень [4].

Слід зауважити, що 20 березня 2013 президент США Барак Обама прибув з триденним офіційним візитом до Ізраїлю, Палестинської автономії і Йорданії [5].

Головним завданням Обама була спроба відновити арабо-ізраїльський мирний процес і перекопати Єрусалим у гарантіях з боку США. В ході свого виступу в єрусалимському залі «Біньяней ха-Ума» президент США Барак Обама закликав ізраїльтян чинити тиск на своїх лідерів з метою досягнення компромісу з палестинцями і підтримав опозиційні ідеї. На наступний день Обама, перебуваючи з візитом в Рамаллі, заявив, що США, як і раніше, підтримують створення незалежної палестинської держави. Відразу ж після першого офіційного візиту президента США Барака Обама прем'єр-міністр Ізраїлю Беньямін Нетаньяху повідомив про відновлення перерахування Палестинської автономії податків і мит, які ізраїльський уряд збирав від її імені. Перекази коштів були перервані в листопаді минулого року у відповідь на звернення палестинців в ООН за визнанням державності [6].

У свою чергу глава палестинської автономії Махмуд Аббас підкреслив, що для досягнення мирного вирішення у палестино-ізраїльському конфлікті потрібна насамперед політична воля, а також виконання двох умов: угоди з Ізраїлем про припинення будівництва ізраїльських поселень на Західному березі ріки Йордан і укладення комплексної угоди, яка б передбачала повернення Ізраїлю до кордонів станом на червень 1967 року.

Висновки. Розгляд проблематики арабо-ізраїльського конфлікту в контексті отримання Палестиною нового статусу в ООН в якості держави-спостерігача дає підстави робити висновок, що дії Ізраїлю, спорядовані проти Палестини, лише підживляють авторитет країни, навіть в тих державах, де раніше перевага надавалась ізраїльській стороні. Враховуючи складну ситуацію, яка сьогодні складається на всьому Близькому Сході, гарантією міжнародної безпеки для Ізраїлю в таких обставинах може слугувати лише відмова від політики забудови нових поселень. А підвищення рівня палестинської держави в міжнародно-правовому аспекті робить ситуацію ще напруженішою, ставлячи під загрозу регіональну безпеку на Близькому Сході.

Аналіз основних позицій сторін конфлікту

свідчить про те, що фактором послаблення позицій Ізраїлю доволі ефективно користується голова ПНА Махмуд Аббас. Палестинський лідер все більше набирає голосів на свою користь серед палестинського народу на противагу представникам ХАМАС. Махмуд Аббас у грудні 2012 року оголосив про намір розпуску палестинських органів самоврядування на Західному березі та повернення відповідальності за цей регіон ізраїльському уряду, якщо січневі вибори 2013 р. не змінять політику на користь мирного врегулювання конфлікту між Ізраїлем та Палестиною.

Однак при всьому цьому слід зауважити, що зростаючі симпатії з боку міжнародної спільноти до Палестини, по суті є лише формальними ознаками незалежності. Прихильність більшості країн ніяк не допомагають Палестині вирішити її внутрішні проблеми (протистояння між ФАТХ і ХАМАС) і налагодити відносини з Ізраїлем. А отже говорити про готовність Палестини в державно-політичному та в соціально-економічному плані до реальної незалежності не доводиться.

Рецензент Висоцький О.Ю. – д.п.н., проф.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шестидесят седьмая сессия Пункт 37 Повестки дня Вопрос о Палестине [Електронний ресурс] // Сайт ООН. — Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/67/L.28>.
2. Доклад Комитета по приему новых членов, касающийся заявления Палестины о приеме в члены Организации Объединенных Наций [Електронний ресурс] // Сайт ООН. — Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=S/2011/705>.
3. Кабинет Израиля отверг решение Генассамблеи ООН о палестинском статусе [Електронний ресурс] // РИА НОВОСТИ. — Режим доступу: <http://ria.ru/world/20121202/913122394>.
4. Leon Wieseltier ISRAEL, PALESTINE, AND THE RETURN OF THE BI-NATIONAL FANTASY. What is Not to be Done / Leon Wieseltier [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.mafhoum.com/press6/165P51.htm>.
5. Визит Обамы в Израиль: «Наш союз вечен» [Електронний ресурс] // Корреспондент.net. — Режим доступу: <http://korrespondent.net/world/1528567-vizit-obamy-v-izrail-nash-soyuz-vechen>.
6. Израиль возобновляет перечисление денег палестинцам [Електронний ресурс] // BBC Russian. — Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/russian/rolling_news/2013/03/130325_rn_israel_palestine_taxes.shtml